

SECURITATEA FINANCIARĂ A SISTEMULUI BANCAR PRIN INTERMEDIUL IMPLEMENTĂRII ACORDULUI BASEL III

Mihail GÎRLEA

Universitatea de Stat din Moldova

Basel III reprezintă o revizuire fundamentală a cadrului de reglementare și supraveghere a industriei bancare pe viitor, obiectivul fiind consolidarea stabilității sistemului financiar. În acest articol ne-am propus scopul de a analiza impactul introducerii Basel III asupra sistemului bancar la nivel european și, respectiv, asupra sistemului bancar din Republica Moldova. Normele Basel III au fost elaborate ca răspuns la criza financiară din 2008 și sunt considerate vitale pentru asigurarea capitalizării instituțiilor financiare împotriva viitoarelor șocuri financiare. Noile standarde sunt direcționate spre perfecționarea managementului riscurilor, creșterea cerințelor de transparență și publicare din partea instituțiilor de credit, precum și spre rezolvarea problemelor băncilor de importanță sistemică. Măsurile pe care instituțiile de credit le-ar putea adopta în vederea atenuării impactului alinierii la noile standarde sunt ajustarea modelului de business și restructurarea bilanțurilor bancare.

Cuvinte-cheie: securitate financiară, criză financiară, sistem bancar, Comitetul Basel pentru Supravegherea Bancară, cerințe prudentiale, managementul riscurilor, risc de credit, risc de piață, risc operațional, risc de lichiditate, ratinguri interne etc.

FINANCIAL SECURITY OF THE BANKING SYSTEM THROUGH THE IMPLEMENTATION OF BASEL III AGREEMENT

Basel III represents a basic revision of the banking industry regulatory and supervisory framework for the future, the objective being the stability consolidation of the financial system. The objective of this article is to analyze the impact of the Basel III implementation upon the banking system at the European level, and respectively, upon the banking system of the Republic of Moldova. Basel III standards have been elaborated as a response of the 2008 financial crisis and are considered as vital for the assurance of financial institution capitalization against future financial shocks. The new standards have as an object the improvement of risk management, increased requirements of transparency and publication of credit institutions, as well as solving the banks problems of systemical importance. The measures that the credit institutions could adopt in order to mitigate the impact of alignment to the new standards are adjusting the business model and restructuring bank balance sheets.

Keywords: financial security, financial crisis, banking system, Basel committee on Banking Supervision, Prudential requirements, risk management, credit risk, market risk, operational risk, liquidity risk, internal rating etc.

Crizele financiare au efecte negative de mare amploare asupra economiilor naționale din țările unde se produc; mai mult ca atât, datorită interdependențelor crescânde, cauzate de procesul de globalizare, au chiar tendința de a contamina și alte economii, afectând astfel securitatea financiară la nivel global. Din aceste considerente, eforturile autorităților naționale de supraveghere bancară au fost suplimentate într-un mod tot mai pronunțat, în ultimii ani, de acțiuni de îmbunătățire a cadrului de reglementare a activității bancare la nivel internațional.

Ca urmare a crizei financiare, Comitetul de la Basel a formulat în decembrie 2010 un nou cadru de reglementare bancară – Basel III – Cadrul regulatoriu global pentru sisteme bancare și bănci mai rezistente. Acest document, împreună cu Cadrul internațional pentru măsurarea riscului de lichiditate, standarde și monitorizare, prezintă reformele propuse de Comitetul de la Basel promovate cu scopul de a consolida normele mondiale de capital și de lichiditate, de a promova un sector bancar mai rezistent [4, p.48].

Obiectivul reformelor este de a îmbunătăți capacitatea sectorului bancar de a absorbi șocurile generate de stresurile economice și financiare, indiferent de sursă, reducând astfel riscul de contagiune din cadrul sectorului financiar spre economia reală (Fig.1).

Totuși, cel mai important cadru de reglementare bancară a Comitetului de la Basel ce contribuie la creșterea rezistenței și securității sectorului bancar prin consolidarea cadrului de reglementare a capitalului, bazându-se pe trei piloni, rămâne a fi la moment cadrul Basel II. Reformele promovate în urma aplicării principiilor acestui document au îmbunătățit atât calitatea, cât și cantitatea bazei de reglementare a capitalului și au majorat posibilitățile de acoperire a riscului din contul capitalului, sporind semnificativ securitatea sistemului

financiar-bancar.

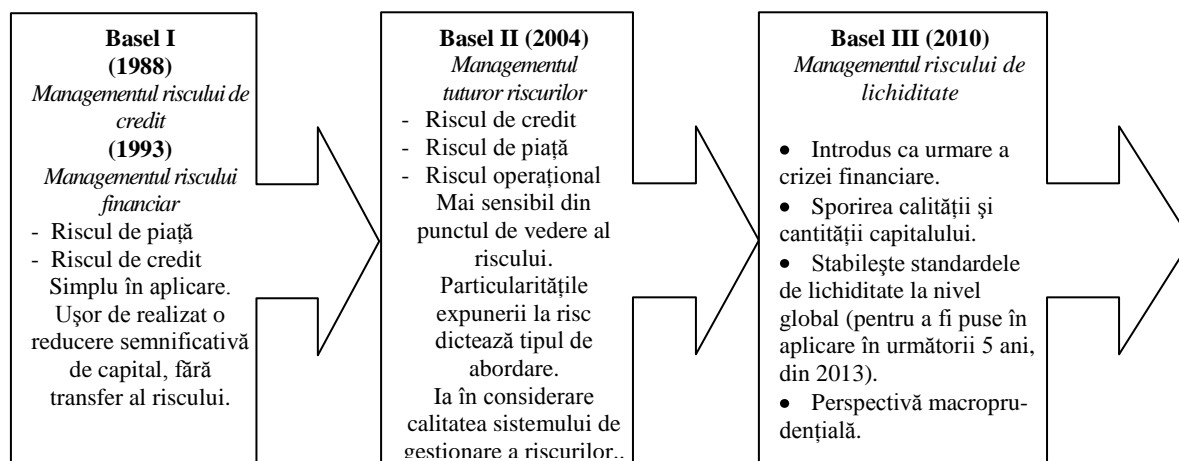

Fig.1. Transformările cadrului privind managementul riscurilor ale Acordului Basel.

Sursa: elaborată de autor în baza [1, p.79; 4, p.49].

Noul Acord Basel III are drept obiectiv consolidarea stabilității sistemului bancar, prin aplicarea unor standarde exigente menite a îmbunătăți capacitatea acestuia de a absorbi șocurile din sectorul economic și financiar, precum și de a reduce riscul de contagiune dinspre sectorul financiar spre economia reală [7].

Noile standarde au în vedere perfecționarea managementului riscurilor, creșterea cerințelor de transparență și publicare ale instituțiilor de credit, precum și rezolvarea problemelor băncilor de importanță sistemică. Măsurile impun, în primul rând, standarde mai exigente pentru bănci referitoare la adecvarea capitalului, cerințe de lichiditate și efectul de pârgie, principalul scop fiind diminuarea efectelor negative ale crizelor financiare.

Basel III reprezintă o revizuire fundamentală a cadrului de reglementare și supraveghere a industriei bancare pe viitor, obiectivul fiind consolidarea stabilității sistemului financiar. Normele Basel III au fost elaborate ca răspuns la criza financiară din 2008 și sunt considerate vitale pentru asigurarea capitalizării instituțiilor financiare împotriva viitoarelor șocuri financiare. Stabilite în anul 2010 de către un comitet de bănci centrale și organisme de reglementare din întreaga lume, normele Basel III ar urma să oblige băncile să-și constituie rezerve echivalente cu 7% din valoarea împrumuturilor pe care le acordă, față de 2% în prezent.

Având în vedere că multe dintre băncile americane nu au implementat încă Basel II, indicatorii de capital ai acestor instituții ar putea fi mult mai afectați de tranziția simultană către Basel II și, respectiv, Basel III [6, p.6].

Tabelul 1

Acordul Basel III versus Acordul Basel II

Procent din active ponderate în funcție de risc	Cerințe de capital						
	Acțiuni comune			Capital rang 1		Capital total	
	Minim	Tampon pentru conservare	Reglementat	Minim	Reglementat	Minim	Reglementat
Basel II	2%			4%		8%	
	Echivalent 1 la sută pentru instituțiile multinaționale conform noii definiții a capitalului			Echivalent 2 la sută conform noii definiții a capitalului			
Basel III	4,5%	2,5%	7%	6%	8,5%	8%	10,5%

Sursa: [2, p.189].

Diferența majoră față de precedentele acorduri este reprezentată de sfera de acoperire mult extinsă, măsurile fiind deopotrivă microprudențiale (*vizează riscurile individuale ale băncilor*) și macroprudențiale (*vizează ansamblul sistemului bancar*) – (a se vedea Tabelul 2).

Acordul Basel III solicită băncilor să aibă un nivel minim al rezervei de capital comun de 4,5% (față de 2% în cazul Basel II) și un nivel minim al capitalului de rangul 1 de 6% (față de 4% în cazul Basel II) pentru activele ponderate la risc, iar rata capitalului total de 8%.

Basel III mai introduce și rezerve suplimentare de capital, adică o rezervă obligatorie de conservare a capitalului de 2,5% și o rezervă de capital anticiclică facultativă. Aceasta permite autorităților naționale de reglementare să solicite un capital suplimentar de 2,5% în perioade de mare creștere a creditului.

Tabelul 2

Aplicarea graduală a segmentelor tampon

Nr. crt.	Indicator	Formula de calcul	1 ian. 2013	1 ian. 2014	1 ian. 2015	1 ian. 2016	1 ian. 2017	1 ian. 2018	Nivel țintă 1 ian. 2019
1	Indicatorul capitalurilor proprii	Capitaluri proprii/ active ponderate la risc	3,5	4,0	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5
2	Segment tampon fix de conservare a capitalului	7% – Capitaluri proprii/active ponderate la risc				0,625	1,25	1,875	2,5
3 (1+2)	Indicatorul capitalurilor proprii și al segmentului tampon fix de conservare a capitalului	Capitaluri proprii/ active ponderate la risc + Segmentul tampon fix de conservare a capitalului	3,5	4,0	4,5	5,125	5,75	6,375	7,0
4 (8%+ 2,5%)	Indicatorul fondurilor proprii totale și al segmentului tampon fix de conservare a capitalului	Total fonduri proprii/ active ponderate la risc + Segmentul tampon fix de conservare a capitalului	8,0	8,0	8,0	8,625	9,25	9,875	10,5
5	Segmentul tampon variabil contraciclic de conservare a capitalului		<i>Nivelul său va fi stabilit de băncile naționale, între 0-2,5%, în funcție de variabilele macroeconomice, iar în momentul aportului de capital va fi stabilit tot de banca centrală</i>						
6 (1+2+ 5)	Indicatorul capitalurilor proprii și al segmentului tampon fix și variabil contraciclic de conservare a capitalului		<i>Nivelul său va varia între 7-9,5%, în funcție de variabilele macroeconomice, în condițiile de mai sus.</i>						
7 (4+5)	Indicatorul fondurilor proprii totale și al segmentului tampon fix și variabil contraciclic de conservare a		<i>Nivelul său va varia între 10,5-13%, în funcție de variabilele macroeconomice, în condițiile de mai sus.</i>						

	capitalului		
--	--------------------	--	--

Sursa: Elaborat de autor în baza [3] (celulele marcate cu gri indică perioadele de tranziție).

Noile cerințe de capital de reglementare în condiții de continuitate a activității de capital comun de rangul 1 și de capital de rangul 1 ar fi puse în aplicare treptat în perioada 2013-2015. Noile ajustări prudențiale ar fi, de asemenea, introduse treptat, într-un ritm de 20% pe an începând din 2014, pentru a atinge 100% în 2018.

Tabelul 3

Evoluția cerințelor minime reglementate de capital

Indicatori	Basel I	Basel II	Basel III
Cerința minimă de fonduri proprii (fonduri proprii / active ponderate la risc)	8%	8%	8%
Cerința minimă de fonduri proprii nivelul 1 (fonduri proprii nivelul 1 / active ponderate la risc)	4%	4%	6%
Cerința minimă de capitaluri proprii (capitaluri proprii / active ponderate la risc)	2%	2%	4,5%

Sursa: Elaborat de autor în baza [3].

Implementarea completă la nivel mondial, cu respectarea termenelor stricte, a Acordului Basel III este esențială pentru consolidarea sistemului financiar. Responsabilitatea implementării cade nu doar în sarcina organismelor de reglementare, ci se extinde la sfera specialiștilor la nivelul managerilor de risc ai băncilor și, implicit, asupra auditului, care deține un rol-cheie în revizuirea independentă și disciplinată a eforturilor de administrare.

Provocarea este reprezentată de faptul că punerea în aplicare are loc în timpul unei recuperări postcriză inegale și nesigure a statelor. Perspectivele de creștere au slăbit, iar datoriile suverane accentuează fragilitatea sistemelor financiare a unor state din zona euro.

Scopul Acordului Basel III este consolidarea stabilității sistemului bancar, prin redresarea deficiențelor evidențiate de actuala criză. Îmbunătățirea calității bazei de capital și noile standarde în managementul lichidității sunt destinate a întări capacitatea băncilor de a absorbi șocurile, evitând utilizarea fondurilor publice pentru recapitalizare, efectele benefice îndreptându-se implicit și spre consumatori, investitori sau guverne.

Instituțiile de credit vor reacționa diferit în fața noilor standarde, în funcție de perioada de tranziție necesară îndeplinirii cerințelor. Dacă perioada de tranziție este mai scurtă, băncile ar putea prefera reducerea ofertei de credite în vederea majorării nivelului capitalului, modificându-și structura activelor. Implementarea graduală a noilor standarde poate atenua impactul, băncile având posibilitatea să se adapteze prin capitalizarea profiturilor, emiterea de acțiuni, modificarea structurii pasivelor.

Băncile trebuie să depună eforturi pentru a-și îmbunătăți capacitatea de a transfera riscurile. O modalitate reprezintă cooperarea mai strânsă dintre bancă și instituția creatoare a produsului, astfel încât ambele echipe să fie angajate în majorarea volumului de credite care pot fi securizate, vândute sau sindicalizate. Un alt mod de transfer al riscului este extinderea de către bancă a parteneriatelor pe probleme de sindicalizare și securizare, atât pe plan geografic, cât și pe ramuri de activitate.

Tabelul 4

Evoluția componenței fondurilor proprii

Indicatori	Basel I	Basel II	Basel III
Fonduri proprii	Fonduri proprii (Tier 1 + Tier 2 + Tier 3)	Fonduri proprii (Tier 1 + Tier 2 + Tier 3)	Fonduri proprii (Tier 1 + Tier 2)
Fonduri proprii de nivel 1 (Tier 1)	Tier 1 – capitaluri proprii (capital social, rezerve și profit) și instrumente hibride de capital (obligații	Tier 1 – capitaluri proprii și instrumente hibride de capital	Tier 1 – capitaluri proprii și instrumente hibride de capital de calitate superioară

	cu posibilitate de conversie în acțiuni)		
Fonduri proprii de nivel 2 (Tier 2)	Tier 2 – maximum 100% din Tier 1 Tier 2 – de bază (titluri pe durată determinată) - suplimentar (împrumuturi subordonate la termen, cu scadență mai mare de 5 ani) – maximum 50% din Tier 1	Tier 2 – maximum 100% din Tier 1 Tier 2 – de bază (titluri pe durată determinată) - suplimentar (împrumuturi subordonate la termen, cu scadență mai mare de 5 ani) – maximum 50% din Tier 1	Tier 2 – maximum 33% din Tier 1 Tier 2 – titluri pe durată determinată/ nedeterminată și împrumuturi subordonate la termen, cu scadență mai mare de 5 ani
Fonduri proprii de nivel 3 (Tier 3)	Tier 3 – împrumuturi subordonate pe termen minim de 2 ani – maximum 150% din Tier 1	Tier 3 – împrumuturi subordonate pe termen minim de 2 ani – maximum 150% din Tier 1	x

Sursa. Elaborat de autor în baza [3].

Implementarea standardelor specifice Acordului Basel III în Republica Moldova presupune pregătirea din timp pentru aceasta a sistemului bancar național. În primul rând, sistemul bancar național, prin factorii de decizie la nivelul băncii centrale și al instituțiilor de credit, trebuie să cunoască prevederile noului Acord. Se impune apoi o pierțință evaluare a stadiului actual de dezvoltare a sistemului bancar și, nu în ultimul rând, configurarea și aplicarea unui set de măsuri coerente de adaptare a sistemului bancar autohton, care să permită viitoarea aplicare a Acordului Basel III.

Concluzionând, Basel III reprezintă mai mult decât încă un set de reglementări, prevederile sale afectând și testând în mod fundamental capacitatea industriei bancare de a produce profit. Reformele vizează nivelul microprudențial – cu scopul de a crește rezistența instituțiilor bancare individuale la perioadele de stres și, respectiv, nivelul macroprudențial – cu scopul de a reduce frecvența crizelor financiare. Noile standarde sunt menite să îmbunătățească capacitatea sectorului bancar de a absorbi șocurile, printr-o gestionare superioară a riscurilor sub coordonatele unei guvernante consolidate și în condiții de transparență crescută.

Considerăm că este necesară o analiză atentă și o decizie finală bine structurată înainte de a lansa Basel III obligatoriu. Se pare că ne debarasăm mai greu de realitățile sintetizate, astfel de parcă nu avem niciodată timp să facem un lucru bun de la început, dar găsim totdeauna timp să îl facem din nou. Reglementările urmează să aibă întotdeauna finalizare, să protejeze băncile care au situație financiară bună, să protejeze banul public și pe contribuabili, să protejeze deponenții și clienții, să asigure condiții ca economia reală să aibă acces la creditare, să nu sugrume inovația – sursa progresului.

Bibliografie:

1. CLICHICI, D. Promovarea securității financiare a sistemului bancar prin intermediul implementării Acordului Basel II/ Promoting Financial Security of the Banking System through the Implementation of Basel II argument. În: *Revista științifico-didactică Economică*, an.XIX, nr.3(77), septembrie 2011, Chișinău, p.77-84. ISSN 1810-9136
2. DAROVANAIA, A., GOROBET I. Acordul Basel III: necesitatea și curențele implementării. În: *Analele Academiei de Studii Economice a Moldovei*. Ediția a X-a. Chișinău, 2012, p.187-194. ISBN 978-9975-75-608-2
3. GEORGESCU, F. *Guvernanta economică la nivel european*, 2011 [Accesat 20.05.2013]. Disponibil <http://www.conferintadepresa.ro/2011/09/09/bnr>.
4. GÎRLEA, M. *Perfecționarea gestiunii relațiilor de credit a băncii comerciale cu clienții în scopul reducerii riscurilor bancare* / Autoreferat al tezei de doctor în științe economice. Chișinău, 2012.
5. NUCU, A.E. Provocările Basel III pentru sistemul bancar românesc. În: *Economie teoretică și aplicată*, 2011, vol.XVIII, no.12(565). Iași: Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, p.57-68.
6. PHILIPP, H. et al. *Basel III and European banking: Its impact, how banks might respond, and the challenges of implementation*, EMEA Banking, 2010.
7. WALTER, S. *Basel III and Financial Stability*, Speech at the 5th Biennial Conference on Risk Management and Supervision, Financial Stability Institute, Bank for International Settlements, Basel, 2010 [Accesat 15.05.2013] Disponibil <http://www.bis.org/speeches/sp101109a.htm>

Prezentat la 27.05.2013